

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย

“คนทล๊ีบ”

คนเก็บขยะยังชีพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช

ชลลดา แสงนณี

หน้าโครงการ

การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

นักวิจัยหลัก
วิทยากร เขียวกุล

ภายใต้การสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยย่อฉบับสมบูรณ์

“คนหลับ”

คนเก็บขยะยังชีพในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัย

ชลลดา แสงมณี

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

ห้องสมุด
TRF

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วยการวิจัยสถานภาพของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกรั้วทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาจำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสกับชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหที่ทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัวยุทธศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปบทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเสมือนป่าใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะตกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่สิ! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรวยนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบริวาร ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาตัม สมิท นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรวยนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริมาตรกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในัจฉรรพว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอารัดเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในลับในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
หัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา "สถานภาพทางสังคม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาที่เสี่ยงต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคม ศึกษาการได้รับโอกาสหรือสวัสดิการต่างๆจากรัฐ ของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ หรือ "คนหีบ" โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อาศัยกรอบแนวคิดเรื่องการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมและพื้นที่ทางความหมาย

ผู้วิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนจนและคนด้อยโอกาส เพื่อให้เกิดแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม แล้วจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเก็บขยะเพื่อการยังชีพ ในพื้นที่บริเวณกองขยะภายในโรงงานกำจัดขยะหรือสถานที่กำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบเทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคนเก็บขยะเพื่อการยังชีพ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลภาคสนาม ซึ่งใช้ทั้งการสังเกต การพูดคุยสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตลอดจนการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้กลุ่มคนที่มีปัญหาล้ายคลึงกัน ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอถึงปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางความคิดและหาข้อสรุปร่วมกันในระดับหนึ่ง

ผลการศึกษาพบว่า การมีอาชีพที่เสี่ยงเกี่ยวกับขยะของกลุ่มคนหีบ ทำให้คนกลุ่มนี้ค่อนข้างเสี่ยงกับการเกิดโรคต่างๆ เพราะส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคภัยต่างๆที่เกิดจากขยะเป็นตัวแพร่เชื้อ ทำให้คนกลุ่มนี้มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย นอกจากนั้นคนกลุ่มนี้ยังมีปัญหาอีกหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านค่าครองชีพ ที่รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย จนก่อให้เกิดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินทั้งในระบบและนอกระบบตามมา ปัญหายาเสพติด เนื่องจากต้องการให้ร่างกายสามารถทำงานได้ตลอดทั้งวัน กลุ่มคนกลุ่มนี้ต้องหันไปพึ่งพายาเสพติดบางประเภท โดยเฉพาะยาบ้าและใบกระท่อม ปัญหาคนเถื่อน เพราะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน ทำให้สูญเสียโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการหรือการสูญเสียสิทธิบางอย่างที่ควรจะได้รับ รวมทั้ง ปัญหาครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการหย่าร้าง อีกทั้งยังขาดการยอมรับจากกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่ม

ในมุมมองต่ออาชีพนั้น แม้คนส่วนใหญ่จะมองข้ามและไม่ให้ความสนใจหรือไม่ให้ความสำคัญกับอาชีพที่เสี่ยงเกี่ยวกับขยะ มองว่าเป็นสิ่งสกปรกและน่ารังเกียจ แต่คนกลุ่มนี้กลับสะท้อนมุมมองในอาชีพของตนเองว่า ด้านบวก เป็นงานอิสระ จะหยุดเมื่อไรก็ได้ ไม่มีเจ้านาย ทำตอนไหนก็ได้ สุจริต ไม่ต้องขอใครกิน รายได้ดีกว่าหลายๆอาชีพ ทำแล้วสบายใจ ขณะที่ในอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นด้านลบนั้น คนกลุ่มนี้มองอาชีพของตนเองว่าเป็นงานที่ต่ำต้อย ทำงานหนัก สกปรก เสี่ยงอันตราย อาย หางของยาก ราคาไม่ดี ต้องทำเพราะไม่มีทางเลือกที่จะทำอาชีพอื่น

ด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า กลุ่มคนเก็บขยะยังชีพมีความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพด้วยกัน มีทั้งความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ค้ำจุนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากการแย่งชิง

เพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบครอง “ขยะ” (2) ความสัมพันธ์ระหว่างคนเก็บขยะยังชีพกับคนขับรถขนขยะ เป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนเก็บขยะยังชีพกับคนรับซื้อขยะ เป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์สมัยใหม่ ที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่ค้า กล่าวคือ ผู้รับซื้อขยะจะเป็นผู้ผูกขาดและควบคุมระบบการซื้อขายด้วยข้อมูลและการตั้งราคาขยะ รวมทั้งการตั้งเกรดขยะที่เป็นสินค้า โดยกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพไม่สามารถต่อรองเรื่องต่างๆได้

นับวันกลุ่มคนหนีบหรือคนเก็บขยะยังชีพจะถูกเบียดขับออกไปสู่พื้นที่ความเป็นชายขอบมากยิ่งขึ้น หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ คนกลุ่มนี้อาจจะตกขอบไปจากสังคมก็เป็นได้ และเมื่อนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆที่ต้องตามแก้อีกมากมาย

ดังนั้นรัฐจึงควรเริ่มต้นด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคภัยที่เกิดจากขยะเป็นตัวแปรเชื้อ เพื่อให้พวกเขาสามารถประกอบอาชีพได้บนพื้นฐานของความปลอดภัย และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็นในบริเวณโรงงานกำจัดขยะ โดยเฉพาะห้องน้ำห้องส้วม รวมทั้งการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพเสริม วรรรงค์และสร้างโอกาสให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานของคนเก็บขยะยังชีพได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่อื่นในสังคม มิต้องสืบเชื้อสายความเป็น “คนชายขอบ” หรือ “คนหนีบ” และที่สำคัญ สังคมต้องเปิดใจกว้าง ไม่ควรจำกัดโอกาสที่จะให้คนเก็บขยะยังชีพเข้าถึงสวัสดิการหรือทรัพยากรต่างๆทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สารบัญ

คำนำสกว.

คำนำหัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและสภาพของปัญหา	1
ประเด็นที่ศึกษา	2
หน่วยในการวิเคราะห์	2
วัตถุประสงค์	2
ระยะเวลาในการดำเนินการ	3
ระเบียบวิธีวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงงานกำจัดขยะ	
หรือสถานที่กำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบเทศบาล	5
ขั้นตอนการนำขยะเข้ามากำจัดบริเวณสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย	7
สาเหตุสำคัญของแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในจังหวัดนครศรีธรรมราช	8
รายชื่อหน่วยงานราชการและเอกชนที่นำขยะมาทิ้ง	
ที่โรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครศรีธรรมราช	10
แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย	11
แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย	17

บทที่ 3 ผลการศึกษา

สภาพทั่วไปของกลุ่ม "คนหนีบ"	24
สาธารถูปโภคใน "ออฟฟิศ" ของกลุ่มคนหนีบ	29
กองขยะที่มาของรายได้หลายกลุ่มอาชีพ	30
จาก "คนขายขอบ" สู่ "กลุ่มคนหนีบ"	31

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 ผลการศึกษา (ต่อ)	
"ขยะ" ทรัพยากรขายขอบในฐานะสินค้า	32
มุมมองต่ออาชีพของตนเอง	35
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มบุคคล ภายในบริเวณ "ออฟฟิศ"	36
สภาพปัญหาของกลุ่มคนหีบ	38
สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาของกลุ่มคนหีบ	42
เสียงเพรียกจากกลุ่มคนหีบ	43
"ทางออก"	44
บทที่ 4 กรณีศึกษา	45
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
ข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	63

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่รัฐบาลได้พยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะต่าง ๆ ปรากฏว่าผลของการพัฒนาได้กระจายไปอย่างไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทยากจน ยังได้รับการพัฒนาน้อยมาก (อาคม เดชทองคำ, 2543 : 268) ยังมีกลุ่มคนอีกหลายกลุ่มที่ยังเป็นกลุ่ม “คนเหลื่อม” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 881) ได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ดังนี้ **เหลื่อม** (น.) ช่องที่เป็นชั้น ๆ เข้าไป เช่น เหลื่อมผ้า, สิ่งที่เหลื่อมกันเป็นชั้น ๆ เช่น ลีบหลังคาง ดังนั้น “คนเหลื่อม” ในที่นี้จึงหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ ที่คนอื่นมองไม่เห็น หรือคนอื่นมองข้ามไป ยังไม่ได้รับผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร กลุ่มคนเหลื่อมเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มคนที่ถูกสังคมมองข้าม ถูกตีค่าว่าด้อย ถูกมองว่าเป็นภาระของสังคม ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มคนเหลื่อมเหล่านี้ บางกลุ่มก็ต่อสู้ยืนหยัดด้วยลำแข้งของตนเองมาตลอด เพื่อให้ตัวเองสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ โดยที่พวกเขาไม่ได้ทำตัวให้เป็นภาระแก่สังคมเลย กลุ่มคนเหลื่อมที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ กลุ่มคนที่ขุดคุ้ยหาเศษขยะไปขายเพื่อการยังชีพ

โดยสภาพของขยะแล้วขยะเป็นสิ่งที่คนไม่ต้องการแล้วทิ้งไป แต่ในความเป็นจริงแล้วภายในตัวของขยะนั้น ยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ชนิดและส่วนประกอบของขยะ (สุรศักดิ์สุนทรลาภ, 2538 : 31) ขยะเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่ต้องการ มองว่าไร้ค่า แต่ในขณะเดียวกันขยะกลับกลายเป็นสิ่งที่มีค่าสำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มอย่างมาก

จากความหมายของ “ขยะ” ของคนทั่วไปเป็น “สิ่งสกปรก” (Dirt) ที่ถูกจัดวางไว้อย่างผิดที่ผิดทางของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยผิดที่ทางของความสัมพันธ์กับมาตรฐานของระเบียบสังคม โดยสังคมตั้งมาตรฐานระเบียบสังคมบนเงื่อนไขของความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นการอยู่บนความไม่แน่นอนของมาตรฐานทางสังคมส่งผลต่อระบบความสัมพันธ์ที่ขาดความชัดเจนและนอกกรอบสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับขยะ จึงกลายเป็นผู้ที่อยู่บนชายขอบ ทั้งนี้ทั้งนั้นมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่อยู่บนระบบโครงสร้างประสบการณ์ร่วมของคนในสังคม และผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ กลายเป็นลักษณะของความไม่แน่นอน (Liminality) ไม่อาจจะระบุชัดเจนว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีกลไกเช่นใด (สิริพร สมบูรณ์บุรณะ, ม.ป.ป. : 195-196)

อย่างไรก็ตามจากปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นตามความเจริญรุดหน้าทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดอาชีพใหม่เกิดขึ้นหลายอาชีพ หนึ่งในอาชีวดังกล่าว คือ อาชีพขุดคุ้ยกองขยะเพื่อเก็บขยะไปขายเพื่อการยังชีพ พวกเขาไม่มีเงินทุน ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพอย่างอื่น งานที่พวกเขาทำเป็นการช่วยลดปริมาณขยะลงด้วยการเก็บขยะบางส่วนไปขายแลกเป็นเงินก่อนที่จะขยะจะถูกบดทับและถูกฝังกลบไปในที่สุด งานที่

พวกเขาทำการช่วยลดปริมาณขยะลงไปเป็นจำนวนมากและยังเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของรัฐบาลอีกด้วย ขยะเหล่านั้นสามารถนำมารีไซเคิล (Recycle) ใหม่ได้ ถ้ามองให้ลึกแล้วจะเห็นว่างานของพวกเขา ถือว่าเป็นงานที่ช่วยชาติประหยัดทรัพยากรได้มากที่สุดทีเดียว (ปิยพันธ์ พิณรุพันธ์, 2536 : 2-3) และในความเป็นจริงเบื้องหลังการหารายได้ดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นว่าเบื้องลึกก็คือ “เงินตรา” ที่สามารถทำให้เขาอยู่รอดได้ ไม่เสียค่าชีวิตที่จะเสี่ยงกับการติดโรคต่าง ๆ เพราะสถานที่ที่พวกเขาใช้ชีวิตอยู่เป็นส่วนใหญ่ในแต่ละวันตั้งแต่เช้าจรดเย็น คือสถานที่ที่ทิ้งขยะของเทศบาล สถานที่ดังกล่าวนอกจากจะส่งกลิ่นเหม็นคลุ้งไปทั่วแล้ว ยังเป็นแหล่งกำเนิดน้ำโสโครกและเชื้อโรคนานาชนิด แต่สิ่งเหล่านี้ก็ได้เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของพวกเขา เพราะสถานที่ดังกล่าวเป็นที่มาของรายได้ในแต่ละวันที่จะทำให้พวกเขาและครอบครัวสามารถมีชีวิตอยู่ได้เช่นสมาชิกกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในสังคม จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา “กลุ่มคนหีบ” กลุ่มนี้ ในบริบททางสังคม ว่าคนกลุ่มนี้มีสถานภาพทางสังคมอย่างไร ? มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ? มีปัญหาที่เสี่ยงต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมหรือไม่ ? อย่างไร ? และมีการได้รับโอกาสหรือ สวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐหรือไม่ ? อย่างไร ? เพื่อที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและบริการความช่วยเหลือแก่คนจนและด้อยโอกาสกลุ่มนี้ต่อไป

ประเด็นที่ศึกษา

วิเคราะห์ถึงกลุ่มคนเก็บขยะในบริบททางสังคมว่า คนกลุ่มนี้มีสถานภาพทางสังคมอย่างไร ? มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ? มีปัญหาที่เสี่ยงต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมหรือไม่ ? อย่างไร ? และมีการได้รับโอกาสหรือสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐหรือไม่ ? อย่างไร ?

หน่วยในการวิเคราะห์

งานวิจัยชิ้นนี้มีหน่วยการวิเคราะห์ในระดับพื้นที่โรงงานกำจัดขยะ หรือ สถานที่กำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบเทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิเคราะห์กลุ่มคนในพื้นที่อาชีพเดียวกัน

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาสถานภาพทางสังคมของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ

- เพื่อศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ
- เพื่อศึกษาปัญหาที่เสี่ยงต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ
- เพื่อศึกษาการได้รับโอกาสหรือสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ

ระยะเวลาในการดำเนินการ

พฤศจิกายน 2544 - กุมภาพันธ์ 2545

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนจนและคนด้อยโอกาส เพื่อให้เกิดแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม

เมื่อเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมแล้ว จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเก็บขยะเพื่อการยังชีพ หลังจากนั้นจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บขยะเพื่อการยังชีพ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจสภาพชีวิต วิธีการดำรงชีวิตทั้งในมิติของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อวิถีชีวิตของกลุ่มคนเก็บขยะเพื่อการยังชีพ

ศึกษาโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางการช่วยเหลือเพื่อให้กลุ่มคนเก็บขยะเพื่อการยังชีพมีโอกาสเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐ

การศึกษาข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสังเกต การพูดคุยสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตลอดจนการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้กลุ่มคนที่มีปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางความคิดและหาข้อสรุปร่วมกันในระดับหนึ่ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

คนหับ หมายถึง กลุ่มคนเก็บขยะยังชีพที่เข้ามาเก็บขยะในบริเวณโรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครราชสีมา

ขยะ หมายถึง สิ่งโสโครก หยากไถ่ กาก มูลฝอย เศษ ของทิ้ง เศษใบไม้แห้ง ขยะมูลฝอย ของโสโครก เศษขยะ กุมฝอย

ออฟฟิศ หมายถึง ภายในบริเวณโรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้แก่ บริเวณกองขยะที่กลุ่มคนเก็บขยะยังชีพเข้าไปเก็บขยะในแต่ละวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมและสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ
- ทราบถึงปัญหาที่เสี่ยงต่อการที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมของกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ
- เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพเพื่อให้ได้รับโอกาสหรือสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐบาล
- เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ โรงงานกำจัดขยะ หรือ สถานที่กำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบ เทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานที่ตั้ง

ปัจจุบันสถานที่กำจัดมูลฝอยอยู่ทางด้านทิศเหนือสุด ของพื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ตั้งอยู่เลขที่ 84 ตำบลนาเคียน มีพื้นที่ทั้งหมด 200 ไร่ สภาพทั่วไปจะอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 3-4 กิโลเมตร

แผนภาพ 1 สถานที่กำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบ

ภายในบริเวณสถานที่กำจัดมูลฝอย ประกอบด้วย พื้นที่ 3 ส่วน

ส่วนที่ 1

อาคารสำนักงาน ประกอบด้วย ฝ่ายอำนวยการ หรือฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ ควบคุมดูแล ตรวจสอบสั่งการตลอดจนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับการปฏิบัติงาน โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ทำงานรวบรวมข้อมูลของงานทั้งหมด

อาคารซ่อมบำรุง มีไว้สำหรับตรวจสอบสภาพเครื่องจักรกลให้อยู่ในความพร้อมที่ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เช่น รถแทรกเตอร์ รถแม็คโด รถสิบล้อ ฯลฯ

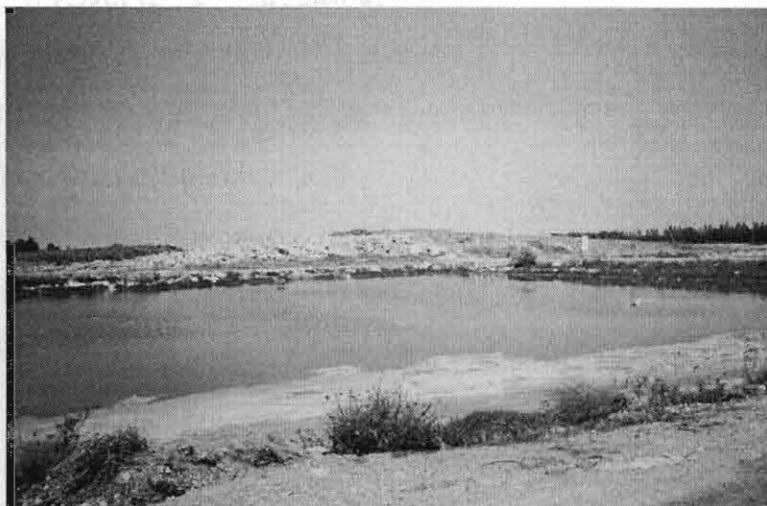
เครื่องชั่งน้ำหนักขยะมูลฝอย เป็นระบบเชื่อมต่อเข้าคอมพิวเตอร์

ส่วนที่ 2

บ่อสำหรับกำจัดมูลฝอย จำนวน 4 บ่อ ภายในบ่อแต่ละบ่อประกอบด้วย ท่อระบายน้ำเสียจากขยะไปสู่อบوابัดน้ำเสีย พร้อมด้วยท่อระบายก๊าซจากขยะซึ่งได้แก่ ก๊าซมีเทน

ส่วนที่ 3

บ่อบำบัดน้ำเสีย จำนวน 4 บ่อ เพื่อใช้บำบัดน้ำเสียจากขยะมูลฝอย ก่อนที่จะระบายออกสู่ภายนอก

แผนภาพ 2 บ่อบำบัดน้ำเสีย

วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย

ในปัจจุบันการจัดการ การกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งสถานการณ์เกือบทั่วโลกของประเทศที่มีความเจริญแล้วจะใช้วิธีที่ถูกหลักวิชาการ มีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี ได้แก่

- วิธีหมักทำปุ๋ย (Composting)
- วิธีเผาในเตา (Incineration)
- วิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

1. วิธีหมักเป็นปุ๋ย (Composting)

เป็นวิธีการทางชีวภาพการชีววิทยาของจุลินทรีย์ย่อยสลายอินทรีย์วัตถุในขยะมูลฝอย วิธีนี้สามารถลดปริมาณของขยะได้ ประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือจะนำกำจัดโดยวิธีฝังกลบประมาณ 65 เปอร์เซ็นต์ การดูแล ใช้เทคโนโลยีสูงพอสมควร เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ที่ดี พื้นที่ ที่ใช้ค่อนข้างมากต้นทุน ในการลงทุนค่อนข้างสูง

2. วิธีเผาในเตา (Incineration)

เป็นวิธีกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพมากโดยเฉพาะประเทศที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี มักจะใช้วิธีเผาในเตา สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือต้องนำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบ การควบคุมดูแล จะใช้เทคโนโลยีสูงมาก ต้นทุน การก่อสร้างสูง ใช้พื้นที่น้อย

3. วิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

เป็นวิธีกำจัดขยะที่นิยมใช้กันทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะสถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลนคร

- นครศรีธรรมราช จะใช้วิธีแบบฝังกลบ
- สามารถกำจัดขยะได้หมดทุกวัน ในแต่ละวัน
- สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เกือบทุกประเภท
- ต้นทุนการก่อสร้างค่อนข้างต่ำ
- การควบคุมดูแลรักษา ใช้เทคโนโลยีที่ไม่สูงนัก
- เจ้าหน้าที่บุคลากรมีความรู้พอสมควรก็สามารถควบคุมดูแลได้
- ใช้พื้นที่ค่อนข้างมาก แต่พื้นที่เมื่อเลิกใช้แล้วสามารถปรับพื้นที่ทำเป็นสวนสาธารณะได้

ขั้นตอนการนำขยะเข้ามำกำจัดบริเวณสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

รถบรรทุกขยะทุกคันจะต้องผ่านเครื่องชั่งน้ำหนักก่อนทุกครั้ง ทั้งเวลารถเข้าและเวลารถออก และจำนวนน้ำหนักจะถูกบันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์

รถบรรทุกขยะมูลฝอยจะต้องนำขยะไปเทลงในบ่อที่เตรียมไว้ และขยะมูลฝอยจะถูกบดอัดด้วยรถแทรกเตอร์ และใช้ดินค่อนข้างเหนียวมากกลบหน้าขยะมูลฝอยเป็นชั้น ๆ หนาประมาณ 10-25 เซนติเมตร ชั้นสุดท้ายเมื่อเลิกกำจัดขยะมูลฝอย จะใช้ดินกลบหนาประมาณ 40-50 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการรั่วซึมของสัตว์และป้องกันปริมาณน้ำฝนที่ซึมลงไป

เมื่อบ่อกำจัดขยะมูลฝอยถูกฝังกลบตามหลักและถูกวิธีแล้ว พื้นที่ดังกล่าวสามารถนำมาทำเป็นสวนสาธารณะหรือจะใช้ประโยชน์อย่างอื่นก็ได้

จำนวนขยะมูลฝอยที่นำมากำจัด ประมาณ 120 ตัน/วัน

- รถของเทศบาล (เก็บตนเอง) นำขยะมูลฝอยมากำจัดประมาณ 110 ตัน/วัน
- รถของเอกชน นำขยะมูลฝอยมากำจัด 10 ตัน/วัน

อัตรากำลังของสถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

- เจ้าหน้าที่สำนักงาน จำนวน 4 คน
- เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนาม จำนวน 30 คน

ที่มา : โรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สาเหตุสำคัญของแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

สาเหตุสำคัญของแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

ขยะมูลฝอยชุมชน

แหล่งกำเนิดขยะที่สำคัญ ได้แก่ คริวเรือน ห้างสรรพสินค้า ตลาด ร้านอาหาร อาคาร สำนักงาน และสถานที่ราชการ เป็นต้นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถเก็บขนได้หมด เกิดขยะตกค้างตามมานอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนสถานที่ฝังกลบ หรือการดำเนินการฝังกลบไม่ถูกต้องเกิดปัญหาน้ำเสียจากสถานที่ฝังกลบไหลสู่แหล่งน้ำและพื้นที่ภายนอก ทำให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม

ขยะติดเชื้อ

เกิดจากแหล่งกำเนิดประเภทโรงพยาบาลและคลินิก ได้แก่ อุปกรณ์ในการผ่าตัด และรักษาพยาบาล ตลอดจนชิ้นส่วนอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งมีเชื้อโรคและสามารถก่อให้เกิดโรคได้ ปัจจุบันมีปัญหาการจัดการมาก เนื่องจากส่วนใหญ่การกำจัดขยะติดเชื้อต้องใช้เตาเผาขยะซึ่งปัจจุบันมีเฉพาะในส่วนของโรงพยาบาลรัฐ ส่วนโรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน ยังไม่มีเตาเผาขยะสำหรับกำจัดขยะติดเชื้อจะนำขยะไปกำจัดรวมกับขยะชุมชนในสถานที่ฝังกลบ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะติดเชื้อ แพร่กระจายตามมา

ขยะอุตสาหกรรม

ปัญหาขยะอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดการและการกำจัดที่ไม่ถูกวิธี กล่าวคือ มีการลักลอบนำกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมไปทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอยทั่วไป โดยที่ผ่านมาพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะนำขยะอุตสาหกรรมไปกำจัดรวมกับขยะชุมชนทั่วไป และมีการลักลอบนำกากของเสียอันตรายไปทิ้งยังสถานที่ต่าง ๆ โดยขาดการดูแลและกำจัดอย่างถูกวิธี บางกรณีถ้าปริมาณกากของเสียอันตรายเหล่านี้มาก และมีการรั่วไหล อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียง

ตาราง 1 สภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2543

เทศบาล	ประชากร (คน)	อัตราการผลิตมูล ฝอย (กก./คน/วัน)	ปริมาณมูล ฝอย (ตัน/วัน)	การกำจัดมูลฝอย
เทศบาลตำบลปากแพรก	27,796	1.88	52.26	จะมีระบบฝังกลบ แบบ ถูกหลักสุขาภิบาล (อนาคต)
เทศบาลเมืองปากพอง	24,636	1.06	26.11	กองบนพื้นแล้วเผา
เทศบาลนครศรีธรรมราช	105,176	0.63	66.26	จะมีระบบฝังกลบ แบบ ถูกหลักสุขาภิบาล (อนาคต)

**ตาราง 2 สรุปสถานการณ์ของการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2537-2544**

หน่วยงาน	การดำเนินงานที่ผ่านมา						ความต่อเนื่อง ที่ควรจะเป็น	
	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ทน.นครศรีธรรมราช	-	-	-	ก่อสร้าง	-	-	-	-
ทต.ปากแพรก	-	-	D D + ซื้อที่ดิน	-	-	-	ก่อสร้าง	-
ทต.ปากพอง	FS	-	-	-	-	-	-	-
ทต.ร่อนพิบูลย์ / หินตก / เขาชุมทอง / กิ่งอำเภอพระพรหม	-	-	-	-	-	-	-	-
สบ.ฉวาง / จันดี / พิปูน / ไม้เรียง / อำเภอ พรหม	-	-	-	FS	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 11

ที่มา : http://www.investmentthailand.com/html_version2/thai/th_south/nk/nk_15.asp

รายชื่อหน่วยงานราชการและเอกชนที่นำขะมาทั้งที่โรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครศรีธรรมราช

รหัสบริษัท	ชื่อบริษัท
001	ส่วนช่างสุขาภิบาล เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
002	กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
003	สวนสัตว์เทศบาล กองช่าง เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
004	ท่าลาด กองช่าง เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
005	วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช
006	ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 11 กรมอนามัย จังหวัดนครศรีธรรมราช
007	บริษัท นครินทร์พัฒนาเวชกิจ จำกัด
008	โครงการก่อสร้าง 9 (พัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ภาคใต้)
009	ท่าอากาศยานนครศรีธรรมราช (สนามบิน)
010	ทภ. 4 ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
011	ส. พัน 24 ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
012	มทบ. 41 ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
013	ร้อย บก. ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
014	ร. 15 ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
015	ร. 15 พัน 2 ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
016	ร้อยปืน ทหารราบที่ 15 (พล ร. 5) ค่ายวชิราวุธนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช	
017	ศูนย์ฝึกวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 41
018	โรงพยาบาลค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช
019	บริษัท ไอเวย์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด 164 ถ. ปากนคร ต. ปากนคร
020	บริษัท แสงฟ้ามอเตอร์ไบท จำกัด 558 / 6 ถ. มณีวัตร ต. ปากพูน
021	บริษัท อีซูซุครมอเตอร์ (1991) จำกัด 60 / 4 5 ถ. กะโรม
022	บริษัท บวรมอเตอร์ จำกัด 376 / 4 ม. 5 ถ. อ้อมค่าย ต. ปากพูน
023	บริษัท อู่จักรชัย จำกัด ถ. ราชดำเนิน ต. ท่าวัง อ. เมือง
024	: หมู่บ้านราชพฤกษ์
025	บริษัท นาดทิพย์ จำกัด
026	บวรพาณิชย์
027	บริษัท ทิพย์มณฑา จำกัด
028	หจก. สหวัฒน์นคร ถ. ราชดำเนิน ต. คลัง

029	หจก. ลัมอะฮวตชนสง 9 ถ. ราชดำเนิน ต. ท่าวัง
030	โอเชียลคาแคร์ ต. คลัง อ. เมือง
031	นครเชียงใหม่ ต.คลัง อ. เมือง
032	บริษัทอื่น ๆ
033	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ
034	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช
035	บริษัท เพชรพระพรหม จำกัด ถ. นครศรี – หุ้งสง ต. ห้ายสำเภา
036	องค์การบริหารส่วนตำบลทางพูน
037	บริษัท รมลวรรณคอมเมอร์เชียล จำกัด 3 / 61 ถ.ทวดทอง ต. โพธิ์เสด็จ
038	เทศบาลตำบลปากแพรก อ. หุ้งสง
039	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซัก
040	สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช อ. เมือง
041	องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน
042	เทศบาลตำบลท่าแพ อ. เมือง
043	เทศบาลตำบลท่าศาลา อ. ท่าศาลา
044	องค์การบริหารส่วนตำบลนบพิตำ
045	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา
046	เทศบาลตำบลพรหมโลก
047	นายสุเทพ คูบุญณ์

ที่มา : โรงงานกำจัดขยะ จังหวัดนครศรีธรรมราช (27 / 06 / 44)

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ความหมายของคำว่า “มูลฝอย”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2525 ให้ความหมาย คำว่า “มูลฝอย” ไว้ดังนี้ว่า หมายถึง เศษของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ และคำว่า ขยะ หมายถึง หยาก เยื่อ มูลฝอย จะเห็นว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำสองคำนี้เหมือนกัน ใช้แทนกันได้

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้ความหมาย คำว่า “มูลฝอย” ไว้ดังนี้ว่า หมายถึง เศษ กระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวม ตลอดถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2524 : 136 – 137) ได้ให้ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยไว้ดังนี้ “ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งต่าง ๆ ซึ่งในขณะนี้คนไม่ต้องการและทิ้งไป ทั้งนี้รวมตลอดถึงเศษผ้า เศษอาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ ถัง ฝุ่นละออง และเศษวัตถุ สิ่งที่เก็บกวาด จากเคหสถาน อาคาร ถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรมและที่อื่น ๆ”

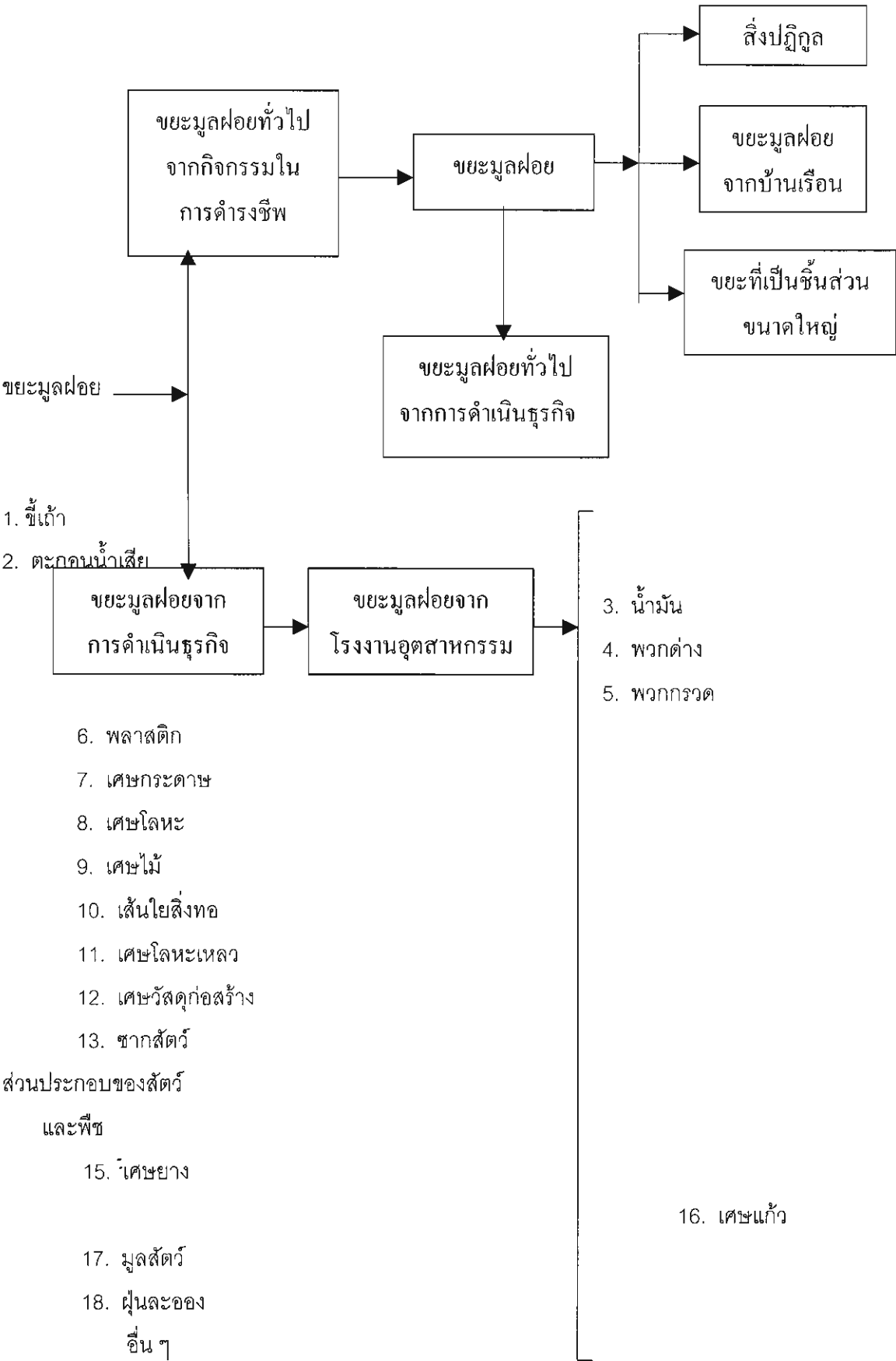
การจำแนกประเภทของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยอาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท (สุทิน อยู่สุข, 2531 : 53 – 72) ได้แก่

1. ขยะมูลฝอยทั่วไป (General Wastes) มูลฝอยประเภทนี้เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ใน การดำรงชีพ (Living Activities) และกิจกรรมบางส่วนของ การดำเนินธุรกิจ (Business Activities) ขยะมูล ฝอยเหล่านี้เกิดจากบ้านเรือนที่พักอาศัย ร้านอาหาร ตลาด อาคารพาณิชย์ โรงพยาบาล โรงแรม สถานที่ ทำงาน สถานที่สาธารณะ เช่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถนน ตรอก ซอย และอื่น ๆ ขยะมูลฝอยเหล่านี้ มักจะเป็นสิ่งของที่เหลือจากการบริโภค เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ และจากการอุปโภค เช่น กระดาษ ผ้า โลหะ ไม้ ยาง หิน กรวด หวาย เป็นต้น

2. มูลฝอยจากงานอุตสาหกรรม (Industrial Wastes) เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากการดำเนิน กิจการอีกส่วนหนึ่ง มูลฝอยเหล่านี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ประเภทของอุตสาหกรรม องค์ ประกอบสำคัญที่เป็นตัวกำหนดลักษณะและองค์ประกอบของมูลฝอยประเภทนี้ ได้แก่ วัตถุดิบ กรรมวิธีการ ผลิต การผลิต และผลพลอยได้จากการผลิต โดยทั่วไปแล้วมูลฝอยประเภทนี้มักจะมีสารที่เป็นอันตราย ปะปนอยู่ด้วย

แผนภาพ 3 แสดงการจำแนกชนิดของมูลฝอย

ขยะเปียก หมายถึง ขยะพวกเศษอาหาร พืชผัก เศษสัตว์ และสิ่งของ ส่วนใหญ่ที่ได้จากการประกอบอาหาร จากตลาด หรือเศษที่เหลือจากการรับประทานอาหาร ขยะเปียกส่วนมากจะมีลักษณะประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุซึ่งมักจะเป็นพวกที่สลายตัวได้ง่าย ดังนั้น ถ้าปล่อยทิ้งไว้นานเกินควรก็จะเกิดการเน่าเสีย และเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย โดยปกติแล้วจะมีปริมาณความชื้นประมาณ 40-70 % ของขยะทั้งหมด

ขยะแห้ง หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีลักษณะไม่เกิดการบูดเน่าได้ง่ายทั้งที่ติดไฟได้และไม่ติดไฟ เช่น กระดาษ เศษผ้า เศษแก้ว กระจบอง ขวด ไม้ โลหะต่าง ๆ กิ่งไม้ รวมทั้งผง และฝุ่นละอองต่าง ๆ เป็นต้น

ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ (Compostable) หมายถึง สารอินทรีย์ในขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้ด้วยจุลินทรีย์ โดยใช้วิธีปฏิกิริยาชีวเคมี เช่น เศษอาหาร เศษผลไม้ ฯลฯ

ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ หมายถึง ขยะมูลฝอยที่สามารถถูกไหม้ เช่น เศษกระดาษ เศษไม้ ฯลฯ

ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ หมายถึง ขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถถูกไหม้ได้ เช่น เศษโลหะ เศษแก้ว ฯลฯ

ของเสียที่เป็นอันตราย (Hazardous Waste) หมายถึง ของเสียหรือมูลฝอยที่มีสิ่งเจือปนด้วยของเสียที่เป็นอันตรายโดยมีปริมาณความเข้มข้น หรือคุณสมบัติทางกายภาพเคมี หรือการติดเชื้อโรค ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหรือทำให้เกิดการตายหรือเจ็บป่วยโดยทันทีทันใด หรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งถ้าการจัดการกำจัดได้ไม่ถูกต้องจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสภาพแวดล้อมได้ โดยได้กำหนด

ลักษณะของมูลฝอยอันตรายไว้ดังนี้

- ที่ติดไฟได้ง่าย (Ignitability)
- ที่เกิดปฏิกิริยาได้ง่าย (Reactivity)
- ที่ทำให้เกิดการกัดกร่อน (Corrossivity)
- ที่เป็นพิษ (Toxicity)
- ที่ถูกชะล้างได้ง่าย (Leachability)
- ที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่ (Pathogenicity)

มูลฝอยอันตรายมีที่มาจาก 4 แหล่งที่สำคัญ คือ

- จากอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้แก่ สารเคมีที่เหลือใช้ เช่น ยาฆ่าแมลง หลอดไฟฟ้า หลอดฟลูออเรสเซนต์ เป็นต้น
- จากสถานพยาบาล ได้แก่ พวกมูลฝอยติดเชื้อต่าง ๆ
- จากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น กากสารเคมีต่าง ๆ พวกวัตถุไวไฟ ผลิตภัณฑ์ที่หมดคุณภาพ เป็นต้น
- จากการเกษตรกรรม เช่น ยาฆ่าแมลงกำจัดศัตรูพืชที่เหลือใช้หรือเสื่อมคุณภาพ

ปริดา แยมเจริญวงศ์ (2531 : 28 - 29) ได้ให้คำจำกัดความของวัตถุและองค์ประกอบ อื่น ๆ ที่ประกอบกันเป็นขยะมูลฝอย ไว้ดังต่อไปนี้

ผักผลไม้ และเศษอาหาร หมายถึง เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหาร ที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค (ยกเว้นเปลือกหอย กระดุก ก้างปลา ชังข้าวโพด ก้านกระถิน) เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ

กระดาษ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ แมกกาซีน หนังสือต่าง ๆ ใบปลิว การ์ด ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ กระดาษอัด ฯลฯ

พลาสติก หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากพลาสติก เช่น ถุงพลาสติก ของเล่นเด็กที่ทำด้วยพลาสติก ผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์กลาส ฯลฯ

ผ้า หมายถึง สิ่งทอต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ฝ้าย ลินิน ขนสัตว์ ผ้า ไนลอน ด้าย เสื้อผ้า เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ฯลฯ

ไม้ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ เช่น ไม้ไผ่ ฟาง หญ้า เศษไม้ รวมทั้งดอกไม้

แก้ว หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น กระบอก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว ฯลฯ

โลหะ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากโลหะ เช่น กระป๋องโลหะ สายไฟ (Foil) ภาชนะต่าง ๆ ตะปู ฯลฯ

หิน กระเบื้อง กระดุกสัตว์ และเปลือกหอย หมายถึง เศษหิน เศษกระดุกสัตว์ เปลือกหอย เช่น Ceramics เปลือกหอย กุ้ง ปู กระดุกสัตว์ ก้างปลา ฯลฯ

ยางและหนัง หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยาง และหนัง หรือหนังเทียม เช่น เครื่องหนัง รองเท้า ลูกบอลหนัง กระเป๋าหนัง ฯลฯ

อื่น ๆ หมายถึง วัสดุอื่นใดที่ไม่สามารถจัดกลุ่มเข้ากลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการเกิดและลักษณะของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยทั่ว ๆ ไปจะประกอบด้วย พืชผัก เศษอาหาร กระดาษ โลหะ แก้ว กระป๋อง อิฐ เส้นใยสิ่งทอ พลาสติก ยาง และวัสดุอื่น ๆ ปริมาณและส่วนประกอบของขยะมูลฝอยทั่วไปจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ คือ

1. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์หรือลักษณะท้องถิ่น เช่น ถ้าอยู่นอกเมืองขยะสด ซึ่งประกอบด้วย เศษอาหาร พืชผักอาจน้อย เนื่องจากมีการแยกขยะสดไปเลี้ยงสัตว์

2. ฤดูกาล ในฤดูที่มีผลไม้มากจะมีเปลือกผลไม้มากในขยะมูลฝอย ตลอดจนความชื้นและความหนาแน่นจะสูงขึ้นด้วย

3. สภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ ในประเทศที่มีเศรษฐกิจดีจะมีขยะมูลฝอยพวกกระดาษที่ใช้ห่อของฝาก และในขณะเดียวกันประชากรที่มีรายได้สูงก็จะเป็นผู้ผลิตขยะมูลฝอยมากขึ้นไปด้วย เนื่องจากมีศักยภาพในการจับจ่ายซื้อสินค้าต่าง ๆ สูงกว่าประชากรทั่ว ๆ ไป

4. อุปนิสัยของประชากร เช่น อุปนิสัยในการบริโภค ถ้าบริโภคผักสด ผลไม้มาก จะมีขยะมูลฝอยมากกว่าการบริโภคเนื้อสัตว์ หรืออุปนิสัยในการซื้อสินค้า ถ้านิยมซื้อสินค้าที่มีการบรรจุหีบห่อด้วยกรรมวิธีทันสมัย เช่น บรรจุด้วยโฟมหรือพลาสติก จะทำให้ขยะมูลฝอย มีองค์ประกอบของโฟมและพลาสติกมากขึ้นด้วย

5. ความหนาแน่นของประชากร ถ้าความหนาแน่นของประชากรสูง จะทำให้ปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นมากขึ้นด้วย และจะมีขยะมูลฝอยพวกเฟอร์นิเจอร์เก่ามาก

6. รูปแบบ และทัศนคติในการดำรงชีวิต ขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกของบุคคลนั้น ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่ามีมากน้อยประการใด

7. กฎหมาย ข้อบังคับ เช่น การกำหนดขอบเขตของบริการการจัดการมูลฝอย การกำหนดค่าบริการ ความเข้มงวดและความรุนแรงของบทลงโทษ ผู้ฝ่าฝืนการกำหนดระเบียบปฏิบัติ ในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านเรือนและชุมชน เป็นต้น

แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย

ลักษณะที่มาของขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ อาจจะจำแนกตามแหล่งที่เป็นต้นกำเนิดของขยะมูลฝอยได้ 7 แหล่งด้วยกัน คือ (ตาราง 3)

ตาราง 3 แหล่งกำเนิด ชนิด และส่วนประกอบของขยะมูลฝอย

แหล่งกำเนิด	ชนิดของขยะมูลฝอย	ส่วนประกอบ
อาคารบ้านเรือน ภัตตาคาร ร้านค้า สถานที่ทำงาน	ขยะเปียก (Garbage)	เป็นขยะที่เกิดจากการเตรียมการประกอบหรือบริการอาหาร ขยะจากตลาด จากการเก็บอาหาร การซื้อขายอาหารและผลผลิตเกี่ยวกับอาหาร
	ขยะแห้ง (Rubbish)	พวกที่ไหม้ไฟ เช่น กระดาษ กระดาษแข็ง หีบหรือกล่อง เศษไม้ กิ่งไม้ ใบไม้ หญ้า เครื่องเรือน เครื่องใช้
	ขี้เถ้า (Ashes)	พวกที่ไม่ไหม้ไฟ เช่น เหล็ก และโลหะอื่น ๆ เช่น กระป๋อง เครื่องเรือน เครื่องใช้ที่ทำจากโลหะ แก้ว เครื่องปั้นดินเผา
ถนน ข้างถนน บริเวณที่ดิน รกร้างว่างเปล่า	ขยะที่เก็บกวาดจากถนน ซากสัตว์ เศษชิ้นส่วนของยานพาหนะ	สิ่งที่เหลือจากการเผาไหม้ ดิน เศษหิน ผง ฝุ่น ใบไม้ สุนัข แมว ฯลฯ ซากรถยนต์ ยานพาหนะอื่น ๆ

ตาราง 3 (ต่อ)

แหล่งกำเนิด	ชนิดของขยะมูลฝอย	ส่วนประกอบ
บริเวณที่มีการก่อสร้าง การรื้อถอนอาคาร	เศษสิ่งก่อสร้าง	ไม้ อิฐ หิน เศษคอนกรีต
โรงงานอุตสาหกรรม โรงงานไฟฟ้า	ขยะจากกิจการอุตสาหกรรม	มีลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท
ที่พักอาศัย โรงแรม โรงงาน โรงพยาบาล	ขยะพิเศษ	ขยะที่เป็นสารพิษ ขยะติดเชื้อ วัตถุระเบิด วัตถุแฉ่งสี
ฟาร์ม ที่เลี้ยงสัตว์	ขยะจากการเกษตรและเลี้ยงสัตว์	มูลสัตว์ เศษหญ้า เศษฟาง
โรงงานบำบัดน้ำเสีย	ขยะจากการบำบัดน้ำเสีย	พวกของเสียที่ติดตะแกรง

ที่มา : Yhanh et, al. , 1979 : 7 . อ้างถึงใน สุรศักดิ์ สุนทรลาภ, 2538 : 22-23.

การจำแนกลักษณะของมูลฝอย

ลักษณะของมูลฝอยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ลักษณะทางด้านกายภาพ และลักษณะทางด้านเคมี ซึ่งลักษณะของขยะมูลฝอยทั้ง 2 ประเภท จะประกอบไปด้วยตัวแปรหลายประการด้วยกัน

1. ลักษณะทางกายภาพ (Physical Characteristics) ตัวแปรที่สำคัญของลักษณะทางกายภาพของมูลฝอย ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Physical composition) ความหนาแน่น (Density) และค่าความร้อน (Calorific Value)

องค์ประกอบทางด้านกายภาพ นิยมจำแนกออกไปตามชนิดของสิ่งของต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นมูลฝอยทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็น 2 จำพวก

- องค์ประกอบทางด้านกายภาพที่เผาไหม้ได้
 - กระดาษ
 - ผ้า
 - เศษอาหาร เศษผ้า หลุม้า
 - ไม้
 - พลาสติก
 - ยาง
 - อื่น ๆ
- องค์ประกอบทางด้านกายภาพที่เผาไหม้ไม่ได้
 - โลหะ (เหล็กและโลหะอื่น ๆ)
 - แก้ว
 - อิฐ หิน กรวด
 - กระเบื้อง
 - อื่น ๆ

องค์ประกอบเหล่านี้จะถูกแบ่งออกตามสัดส่วนโดยน้ำหนัก หรือโดยปริมาตรก็ได้ซึ่งจะให้ภาพพจน์ที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วนิยมแบ่งตามสัดส่วนโดยน้ำหนักมากกว่า

ความหนาแน่น ในที่นี้หมายถึง ความหนาแน่นปกติหรือที่เรียกว่า "Bulk Density" ซึ่งได้แก่มวลต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรของมูลฝอยในภาวะปกติ โดยไม่มีการอัดบีบมูลฝอยให้ผิดไปจากธรรมชาติ

ค่าความร้อน หมายถึง ปริมาณความร้อนที่เกิดขึ้นจากการเผามูลฝอยให้สันดาบกับอากาศ โดยปกติแล้วมูลฝอยจะมีน้ำและไฮโดรเจนอยู่ด้วย ในรูปขององค์ประกอบทางเคมีซึ่งไฮโดรเจนนี้จะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนที่มีอยู่ในมูลฝอยจะให้ความร้อนไปในรูปของความร้อนแฝงในขณะที่ทำการเผา มูลฝอยในเตาเผาซึ่งจะทำให้ปริมาณความร้อนที่เกิดจากการเผาไหม้มูลฝอยนั้นลดลง ด้วยเหตุค่าความร้อนที่ได้จากการเผามูลฝอยซึ่งมีปริมาณน้ำและไฮโดรเจนอยู่ด้วย จึงเรียกว่า "Lower Calorific Value"

2. **ลักษณะทางด้านเคมี (Chemical Characteristics)** ตัวแปรที่สำคัญของลักษณะทางด้านเคมีของ มูลฝอย ได้แก่ ปริมาณน้ำ ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้และปริมาณเถ้า ซึ่งเรียกรวมกันว่า "The Three Components" และองค์ประกอบทางด้านเคมี (Chemical Element Components) รวมทั้งสารเคมีเป็นพิษ (Toxic Substances)

ปริมาณน้ำ หมายถึง ปริมาณน้ำที่มีอยู่ในขยะมูลฝอย ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ น้ำที่มีอยู่ภายในตัวมูลฝอยเอง (Inherent Water) เป็นน้ำที่อยู่ในพืช ผัก เศษอาหาร เป็นต้น น้ำในลักษณะนี้มีปริมาณประมาณ 1/2 - 2/3 ของปริมาณน้ำทั้งหมดของ มูลฝอย

น้ำที่ติดอยู่ภายนอก (Attached Water) ได้แก่ น้ำฝน น้ำที่ออกมาจากเศษอาหาร ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะมีปริมาณ 1/3 - 2/3 ของปริมาณน้ำทั้งหมดของมูลฝอย

ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้ หมายถึง ส่วนของมูลฝอยที่เหลือจากการเผาไหม้

องค์ประกอบทางเคมี ความหมายขององค์ประกอบทางเคมีของขยะมูลฝอยโดยทั่วไปแล้ว รวมถึง คาร์บอน (C) ไนโตรเจน (N) ออกซิเจน (O) ซัลเฟอร์ (S) และคลอรีน (CL)

สารเคมีเป็นพิษ มูลฝอยบางประเภทมีองค์ประกอบที่เป็นสารเคมีเป็นพิษปะปนอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น โลหะหนักต่าง ๆ ซึ่งสารเหล่านี้จะทำให้เกิดการปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อมในบวรการต่าง ๆ ของการกำจัด ถ้าไม่มีการควบคุมป้องกันที่ดีพอ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การปฏิบัติงานด้านด้านการเก็บขนและทำลายขยะมูลฝอย ซึ่งหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบอยู่มากไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีอุปสรรคนานาประการ

การจัดแยกประเภทขยะมูลฝอย

โดยสภาพขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่คนไม่ต้องการแล้วทิ้งไป แต่ในความเป็นจริงแล้วภายในตัวของขยะมูลฝอยนั้น ยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ชนิดและส่วนประกอบ อาจจะเป็นประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านพลังงาน หรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันจึงมีไม่เพียงแต่กำจัด หรือทำลายให้หมดไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพยายามทำให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด (ปริดา แยมเจริญวงศ์, 2531 : 13) การคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอย เพื่อนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อผลิตสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น นอกจากจะทำให้เกิดประโยชน์ตอบแทนแล้ว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

ประโยชน์อีกประการหนึ่ง ของการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย คือ ทำให้สามารถวางแผนการกำจัดขยะครั้งสุดท้ายได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น

1. ขยะมูลฝอยสด ได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร เป็นต้น สามารถนำไปกำจัดโดยการทำปุ๋ยหมักได้ (Compost) หรือนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)
2. ขยะแห้งและเศษกระดาษ ได้แก่ กิ่งไม้ ใบไม้ ใบหญ้า เศษกระดาษที่ใช้แล้วสามารถนำไปกำจัดโดยวิธีการเผาในเตาเผา (Incineration)
3. กระดาษ เช่น กระดาษลูกฟูก (กระดาษกล่อง) กระดาษแข็ง กระดาษหนังสือพิมพ์ เป็นต้น สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) โดยเป็นวัตถุดิบในการผลิตเยื่อกระดาษเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป
4. พลาสติก ได้แก่ ถุงพลาสติกที่ไม่สะอาด ถุงครอบแกรบนำไปกำจัดโดยการอัดแท่งแล้วไปปรับปรุงพื้นที่ เช่น นำไปถมที่ลุ่มแต่จะมีปัญหาในการย่อยสลาย สำหรับพลาสติกชิ้นใหญ่ ๆ พลาสติกที่ใช้เป็น

ภาชนะในบรรจุอาหาร หรือเครื่องดื่ม เช่น ชิ้นส่วนของภาชนะ ถุงพลาสติกหนา ขวดบรรจุน้ำมัน ขวดบรรจุนม เป็นต้น สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ได้ (Recycle)

5. ขวดแก้ว ได้แก่ ขวดบรรจุเครื่องดื่ม เศษแก้ว เป็นต้น กำจัดโดยการนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) หรือส่วนที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

6. เหล็กและโลหะต่าง ๆ ได้แก่ เหล็กหนา เหล็กบาง กระป๋องอลูมิเนียมบรรจุน้ำอัดลม กรอบมุ้ง ลวดอลูมิเนียม ลวดทองแดง เป็นต้น กำจัดโดยการนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle)

ผลกระทบที่อาจเกิดจากขยะมูลฝอย

ผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ

การทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำ ลำคลอง ทะเล การกองขยะบนดิน การฝังกลบขยะโดยไม่ถูกวิธี สามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดินหรือน้ำใต้ดินได้จากผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ลักษณะภูมิศาสตร์ของบริเวณนั้น ๆ เช่น ความสามารถในการซึมผ่านน้ำในชั้นดิน และระดับน้ำใต้ดิน เป็นต้น ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้น น้ำที่ซึมออกจากกองขยะบางแห่ง มีค่าความสกปรกในรูป BOD สูงถึงหมื่นมิลลิกรัมต่อลิตรและได้มีการศึกษา (ธงชัย พรณสวัสดิ์ 2529: 37) พบว่า ขยะมูลฝอยเปี้ยกหมายถึง ขยะมูลฝอยส่วนที่เป็นเศษอาหาร เศษผักสามารถย่อยสลายได้ ถ้าทิ้งลงในแม่น้ำจะทำให้เกิดความสกปรกในรูป BOD ได้ถึง 0.06 กรัมต่อขยะเปียก 1 กรัม ซึ่งถ้าลองคิดว่าขยะมูลฝอยเปียกมีประมาณร้อยละ 40 ของขยะมูลฝอยทั่วไปและประชากร 1 คน ผลิตขยะมูลฝอย 0.8 กิโลกรัมต่อวัน ดังนั้น ประชากร 1 คน จะผลิตขยะมูลฝอยเปียก 0.32 กิโลกรัมต่อวัน และถ้าแหล่งน้ำจะทำให้เกิดสิ่งสกปรกในรูป BOD ได้ถึง 19.2 กรัม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36 ของค่าความสกปรกของน้ำเสียที่เกิดจากกิจวัตรประจำวันในแต่ละคน (53 กรัม BOD ต่อคนต่อวัน) นอกจากความสกปรกในรูป BOD แล้ว สารพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากกองขยะ เช่น โลหะหนักต่าง ๆ และยาฆ่าแมลงก็เป็นสิ่งสำคัญ

ผลกระทบต่อคุณภาพดิน

การทิ้งขยะมูลฝอยกองบนดิน การฝังกลบมูลฝอยโดยไม่ถูกวิธี จะทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพดิน ผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นกับองค์ประกอบของขยะมูลฝอย เช่น กรณีที่มีการใช้กากหม้อเบตเตอร์ถมที่ดินในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยเมื่อปี พ.ศ. 2519 สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาพิษตะกั่ว” พบว่า ระดับตะกั่วในผิวดินและถนนที่ถูกกลบด้วยกากเบตเตอร์สูงกว่าระดับปกติ ประมาณ 25 เท่า ทำให้น้ำบาดาลที่ใช้ดื่ม พืชผักปลา ในบริเวณดังกล่าวมีระดับตะกั่วสูงกว่าระดับปกติมาก และระดับตะกั่วในเลือด ในเส้นผมของเด็ก ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้มีค่าสูงกว่าระดับปกติ

ผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ

เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยที่อุณหภูมิไม่ถึงจุดที่ทำให้เกิดการเผาไหม้โดยสมบูรณ์ เช่น การเกิดก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์และควันจากการเผาขยะทั่ว ๆ ไป และการเกิด ไดออกซิน (Dioxsin) ซึ่งเป็นสารพิษที่มาจากกาเผาสารอินทรีย์ที่มีคลอรีน

ผลกระทบทางด้านอื่น ๆ

นอกจากผลกระทบทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันแล้ว ยังมีผลกระทบทางด้านอื่น ๆ อีก เช่น ผลต่อการเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค และพาหนะนำโรค ผลกระทบต่อสุขภาพ ผลกระทบต่อความสวยงามของสถานที่ ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวทั้งหมดนำไปสู่ผลเสียทางเศรษฐกิจ

แนวทางป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษ

แนวทางที่สามารถป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษ มีดังนี้

- ให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานวางแผน และหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การวางแผนระบบเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยว่าควรจะแยกมูลฝอยอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่จะใช้ และในกรณีที่จะใช้วิธีหมักทำปุ๋ยจะต้องวางแผนส่งเสริมทางด้านการใช้ปุ๋ยหมัก
- ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงาน ทั้งในด้านการจัดสรรกำลังคนงบประมาณ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้แก่นักเรียนและประชาชน ให้รู้จักรักความสะอาด ให้รู้ถึงผลกระทบของการกำจัดขยะมูลฝอยโดยไม่ถูกวิธี และให้รู้ถึงวิธีปฏิบัติง่าย ๆ ที่ประชาชนสามารถช่วยลดปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยได้ เช่น การแยกเศษอาหารออกมาให้มากที่สุด ก่อนล้างจานชาม เพื่อลดปัญหาเรื่องน้ำเสียที่จะเกิดตามมา เป็นต้น
- จัดโครงการรณรงค์ต่าง ๆ เช่น โครงการรณรงค์ให้ใช้ตะกร้า หรือกระเป๋าย่อยตลาดแทนการใช้ถุงพลาสติก เนื่องจากกำจัดยาก หรือให้มีการใช้ระบบการคิดค่าขวดเปล่า (Bottle Bills) เพื่อให้มีการนำขวดเปล่ามาคืนซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากของเสียหรือของเหลือใช้ให้มากขึ้น
- ส่งเสริมให้โรงงานใช้เทคโนโลยีที่ให้ออกของเสียน้อยที่สุด (Low Waste Technology)
- ให้มีกฎหมายในการควบคุมการนำเข้าของเสียที่มีอันตราย (Hazardous Wastes)

การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย (Recycling)

โดยสภาพขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่คนไม่ต้องการแล้วทิ้งไป แต่ความเป็นจริงแล้วภายในตัวของขยะมูลฝอยนั้นยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ชนิดและส่วนประกอบอาจจะเป็นประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านพลังงาน หรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในประเทศไทยแล้วพบว่า ประกอบไปด้วยพวกเศษกระดาษ พลาสติก ขวดแก้ว โลหะ อลูมิเนียม ฯลฯ ซึ่งขยะมูลฝอยเหล่านี้บางอย่างย่อยสลายได้ยากหรือไม่ย่อยสลายเลย และเป็นปัญหาหนึ่งในการกำจัด ดังนั้นหากมีการนำเอาวัตถุเหล่านี้กลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง ก็อาจจะช่วยลดปริมาณวัตถุ ที่จะต้องกำจัดเหล่านี้ลงได้ส่วนหนึ่ง จึงทำให้เกิดแนวคิดในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้งซึ่งจะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัด ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการควบคุมป้องกันมิให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม อันเนื่องมาจากขยะได้อีกด้วย และยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2529 : 182-183) เช่น เศษกระดาษ และกระดาษแข็ง สามารถนำกลับมาทำเยื่อกระดาษ พลาสติกสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เศษโลหะนำกลับมาหลอมใช้ใหม่ ยางนำมาปรับปรุงคุณภาพแล้วใช้ผสมกับยางใหม่เพื่อทำยางรถยนต์ ขวดและเศษแก้วนำมาหลอมใช้ใหม่ ขยะมูลฝอยส่วนที่เผาไหม้อาจใช้ทำเชื้อเพลิงอัดแท่ง ส่วนที่หมักและย่อยสลายได้อาจนำมาหมักทำปุ๋ยหรือนำมาทำก๊าซชีวภาพ

ในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศได้ให้ความสนใจในการที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น เพราะเหตุผล 2 ประการ คือ (ปริดา แย้มเจริญวงศ์ , 2531 : 114)

ปริมาณของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมือง ทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น ถ้ามีการจัดการไม่ถูกตามหลักวิชาการ

ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิด เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ มีอยู่ปริมาณจำกัดและไม่เกิดใหม่เพิ่มขึ้นเมื่อใช้หมดไปแล้ว ก็หามาแทนอีกไม่ได้ รวมทั้งราคาค่าใช้จ่ายในด้านพลังงานธรรมชาติ เช่น น้ำมันเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่ไม่มีแหล่งผลิตน้ำมัน ก็จะต้องหาทรัพยากรอื่นมาแลกเปลี่ยน ต้องเพิ่มปริมาณของทรัพยากรเหล่านั้นมากขึ้นด้วย เช่น ประเทศไทย ต้องหาผลิตผลทางเกษตรเพื่อแลกกับน้ำมันเชื้อเพลิงจำนวนมาก ดังนั้น ทรัพยากรเหล่านี้จะต้องถูกใช้หมดไปในวันหนึ่งข้างหน้าอย่างแน่นอน

สิ่งสำคัญในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยของแต่ละประเทศ มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ยืนนานขึ้น แต่รูปแบบการดำเนินงานแตกต่างกันไป

บทที่ 3

ผลการศึกษา

สภาพทั่วไปของกลุ่ม “คนหลิบ”

“กลุ่มคนหลิบ” หรือ กลุ่มคนเก็บขยะยังชีพ ที่มาเก็บขยะในโรงงานกำจัดขยะ จังหวัด นครศรีธรรมราช อยู่เป็นประจำ มีจำนวนประมาณ 50-70 คน มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และคนชรา แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคน ซึ่งมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย บางคนมาเพียงลำพังแต่ในขณะที่บางคนมาเป็นครอบครัว ขยะที่คนกลุ่มนี้ต้องการส่วนใหญ่ ได้แก่ ขวดแก้ว (ขวดเบียร์ ขวดน้ำปลา และขวดเหล้า เป็นต้น) พลาสติก (กะละมังพลาสติก ขวดพลาสติก และภาชนะต่าง ๆ ที่เป็นพลาสติกทุกชนิด) กระดาษ (กระดาษลัง กระดาษสี และกระดาษขาวดำ เป็นต้น) เหล็ก (เหล็กเส้น เหล็กแผ่น และเหล็กรูปพรรณอื่น ๆ) อลูมิเนียม (กระป๋องน้ำอัดลม กระป๋องเบียร์ และกระป๋องเครื่องดื่มอื่น ๆ ซึ่งขยะประเภทนี้จะมีปริมาณมากขึ้นตามลำดับ เมื่อชุมชนมีสภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น (เทศบาลตำบลปากแพรก : 7) ฯลฯ เมื่อเก็บได้แล้วก็จะนำไปจำหน่ายยังร้านที่รับซื้อ หรือบางคนก็อาจจะรอจำหน่ายในบริเวณโรงงานกำจัดขยะ เพราะจะมีรถเข้ามารับซื้อถึงที่ แต่จะซื้อในราคาที่ถูกลงว่า ดังนั้นบางคนที่ไม่สะดวกที่จะขนย้ายขยะเพื่อนำออกไปจำหน่ายยังร้านที่รับซื้อ ก็จะจำหน่ายกับรถที่เข้ามารับซื้อ แต่ในขณะที่บางคนที่สามารถนำออกไปจำหน่ายยังร้านที่รับซื้อข้างนอกได้ก็จะนำออกไปจำหน่ายเอง เพราะจะได้ราคาดีกว่า สำหรับคนที่ต้องการจะนำขยะไปจำหน่ายยังร้านรับซื้อข้างนอก แต่ไม่มีพาหนะเป็นของตนเองก็จะเหมารถขนย้ายขยะออกไป โดยต้องจ่ายค่าเหมารถเที่ยวละ 150 บาท

กลุ่มคนเก็บขยะยังชีพเหล่านี้จะเข้ามาเก็บขยะทุกวัน จะไม่มีวันหยุด แม้ว่าฝนจะตกหนักสักเพียงใดก็ตาม เพราะในการมาเก็บขยะในแต่ละวันนั้นคือที่มาของรายได้ โดยจะเริ่มเข้ามาเก็บตั้งแต่เช้าจรดเย็น คือตั้งแต่เวลาประมาณ 08.30-16.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โรงงานกำจัดขยะเปิดทำการ บางคนก็นำข้าวห่อจากบ้านมาทานที่เพิงของตนเองที่ได้สร้างขึ้นในบริเวณที่เก็บขยะ แต่บางคนก็มาซื้อทานที่บริเวณเก็บขยะ เพราะจะมีแม่ค้านำอาหารเข้ามาขาย ซึ่งก็จะมีทั้งแม่ค้าขายจุกที่เข้ามาขายเฉพาะตอนเที่ยง และแม่ค้าที่ตั้งโต๊ะขายที่บริเวณกองขยะ โดยแม่ค้าคนที่ตั้งโต๊ะขายเครื่องดื่มและอาหารที่บริเวณกองขยะ เมื่อเวลาปลอดลูกค้าก็จะเข้าไปเก็บขยะขายด้วย หรือไม่ก็รับจ้างแยกขยะ กล่าวคือ คนที่เก็บขยะ ก็จะเก็บขยะทุกชนิดที่สามารถจำหน่ายได้ โดยที่จะต้องเข้าไปหาขยะตามกองขยะ ซึ่งจะอยู่ลึกเข้าไปด้านใน เมื่อหาขยะได้ก็จะนำออกมาตั้งกองไว้บริเวณข้างนอก แล้วอาจจะมาแยกขยะเองตอนหลัง แต่ในขณะที่บางคนหาขยะเพียงอย่างเดียวแล้วจ้างคนแยกขยะ เพราะจะได้ไม่เสียเวลา โดยในการจ้างแยกขยะจะจ้างแยกออกเป็นประเภท ๆ ได้แก่ ขวดแก้ว พลาสติก กระดาษ เหล็ก อลูมิเนียม ฯลฯ ซึ่งในการจ่ายค่าตอบแทนให้กับคนที่รับจ้างแยกขยะ ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณขยะที่แยกได้ขยะที่แยกมีจำนวนมากเมื่อจำหน่ายได้ราคามากก็จะได้รับค่าตอบแทนมากตามตัว

แต่ถ้าจำหน่ายได้ราคาน้อยก็จะได้รับค่าตอบแทนน้อยด้วย ซึ่งราคาค่าตอบแทนตรงนี้จะเป็นที่รับรู้กันทั้งผู้จ้างและผู้รับจ้างแยกขยะ

แผนภาพ 4 สภาพทั่วไปของ “ออฟฟิศ” ของกลุ่มคนหลิบ (กองขยะ)

ภายในบริเวณกองขยะ หรือ “ออฟฟิศ” (Office) ของกลุ่มคนหลิบลุ่มนี้ จะมีการสร้างเพิงขึ้นเพื่อใช้สำหรับหลบแดด หลบฝน ในแต่ละวัน ซึ่งเป็นการสร้างเพิงขึ้นแบบง่าย ๆ ไม่มีความทนทานมากนัก แต่ก็พอเป็นที่ที่หลบแดด หลบฝนได้ หากฝนตกไม่หนักมากนัก โดยพวกเขาจะใช้เพิงเป็นสถานที่ที่ทำการคัดแยกขยะ นั่นก็คือว่าเมื่อพวกเขาเก็บขยะมาได้ส่วนหนึ่ง พวกเขาก็จะนำขยะที่เก็บมาได้กลับมาไว้ที่เพิงเพื่อทำการคัดแยกขยะออกเป็นประเภท ๆ พร้อมทั้งทำการบรรจุกระสอบ หรือถุงพลาสติกต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ เพื่อรอจำหน่าย แต่ก็มีอีกหลาย ๆ คนที่ไม่มีเพิง โดยกลุ่มที่ไม่มีเพิง ก็จะใช้ประโยชน์จากใต้ร่มไม้ เป็นสถานที่ที่ทำการคัดแยกขยะ แต่กลุ่มนี้จะค่อนข้างลำบากนิดหนึ่ง เพราะใต้ร่มไม้จะอยู่ห่างออกไปจากกองขยะเล็กน้อย ไม่เหมือนกับเพิงที่สร้างขึ้นในบริเวณกองขยะ จึงทำให้มีความสะดวกในการขนหรือนำขยะมาคัดแยกมากกว่า

แผนภาพ 5 ที่พัก (เพิง) ภายในออฟฟิศ

แผนภาพ 6 ที่พักอีกแห่งหนึ่ง (ได้รับไม้) ภายในออฟฟิศ

ในภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ปริมาณคนเก็บขยะยังชีพมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะว่าใครจะมาเก็บก็ได้ ไม่ได้มีการห้าม หรือมีกลุ่มอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องแต่อย่างใด และในการเข้ามาเก็บขยะ ก็ไม่ต้องจ่ายเงินให้แก่ฝ่ายใดทั้งสิ้น ทุกคนสามารถเข้ามาเก็บขยะในบริเวณแห่งนี้ได้อย่างอิสระ หน่วยงานเทศบาลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงงานกำจัดขยะ ก็ไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกลุ่มคนเก็บขยะยังชีพแต่อย่างใด และในช่วงปิดเทอมจะมีกลุ่มคนเก็บขยะเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นช่วงที่